

STANOWISKO
Konwentu Przewodniczących Sejmików Województw
Rzeczypospolitej Polskiej

z dnia 21 września 2022 r.

**w sprawie zagrożenia pełnej realizacji „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu
na lata 2009-2032”**

Rada Ministrów 14 maja 2002 roku przyjęła „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” z terminem realizacji przewidzianym na lata 2003-2032. Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej i dostosowanie prawa polskiego do wymagań unijnych, ale także zmiany społeczne i gospodarcze implikowały potrzebę przygotowania dokumentu w nowej formule. W efekcie powstał „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, przyjęty przez Radę Ministrów 14 lipca 2009 roku. Na bazie „Programu Krajowego...” uchwałami sejmików wojewódzkich ustanowione zostały „Wojewódzkie programy usuwania wyrobów zawierających azbest”.

Dane z Bazy Azbestowej prowadzonej przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii i aktualizowanej przez samorządy wskazują, że do chwili obecnej w całym kraju zinwentaryzowano blisko 8,5 mln ton wyrobów zawierających azbest, a unieszkodliwiono około 1,5 mln ton, czyli około 17,6%.

Pomimo dotychczasowego zaangażowania w realizację „Programu...” jednostek samorządowych wszystkich szczebli, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, jego wojewódzkich odpowiedników oraz samych mieszkańców, osiągnięcie zaplanowanych w „Programie...” efektów stoi pod znakiem zapytania. Przyczyny takiego stanu rzeczy mają charakter zarówno formalno-prawny, jak i finansowy.

Po pierwsze, wykonanie „Programu...” utrudnia znaczne rozproszenie obowiązków, zadań i kompetencji przypisywanych różnym podmiotom w różnych aktach prawnych.

Po drugie, zapisy dokumentu, z racji jego charakteru, nie mają mocy obowiązującej w stosunku do podmiotów go realizujących, co poważnie ogranicza ich zainteresowanie partycypacją w „Programie...”.

Po trzecie, ilość środków finansowych z różnych źródeł, w tym i unijnych, będących w dyspozycji podmiotów realizujących „Program...”, jest stanowczo niewystarczająca. Szczególnie dotyczy to środków z przeznaczeniem na wsparcie gospodarstw domowych o niskich dochodach, których nie stać na wymianę pokrycia dachowego.

Mając powyższe na uwadze, Konwent Przewodniczących Sejmików Województw Rzeczypospolitej Polskiej postuluje znaczące przyspieszenie prac legislacyjnych nad ustawą o azbestie, która w sposób jednoznaczny określi kompetencje poszczególnych organów administracji publicznej w zakresie usuwania azbestu oraz określi sposób i źródła finansowania celów zawartych w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”.

Konwent Przewodniczących Sejmików Województw, dostrzegając istotne problemy związane z dotychczasową realizacją Programu, w trosce o terminową i skuteczną jego realizację, apeluje o podjęcie działań zmierzających do zwiększenia puli środków finansowych, zarówno krajowych, jak i zewnętrznych, przeznaczonych na usuwanie wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwianie. Z opracowywanych aktualizacji programów usuwania wyrobów zawierających azbest dla regionów wynika wprost, że warto wspierać zorganizowane akcje – projekty usuwania odpadów azbestowych, w których koszt jednostkowy w przeliczeniu na 1 tonę odpadów jest wielokrotnie niższy niż koszty usług zleczanych indywidualnie. Towarzyszyć temu winno odpowiednie wsparcie właścicieli budynków – gospodarstw domowych o niskich dochodach, w finansowaniu koniecznych remontów związanych z pozbywaniem się azbestu ze struktury tych budynków, w postaci dofinansowania takich działań lub zastosowania odpowiednich zachęt w formie ulg podatkowych.

Demontaż wyrobów zawierających azbest, motywowany względami zdrowotnymi, nierozzerwalnie związany jest z procesem powstawania odpadów. Obecnie jedyną metodą unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest ich składowanie na odpowiednich składowiskach odpadów niebezpiecznych.

Zatem niezbędne jest również przeznaczenie środków finansowych na budowę, rozbudowę składowisk odpadów azbestowych zgodnie z celem Krajowego Planu Gospodarowania Odpadami, w tym rozważenie możliwości wykorzystania na ten cel wyrobisk w kopalniach wprowadzając stosowne zapisy w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. 2022 r. poz. 1072) oraz w ustawie z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. 2021 poz. 2163). Aktualnie szacowana wolna przestrzeń dotychczasowych składowisk rokuje, iż będzie ona w znacznym stopniu niewystarczająca do utylizacji pozostałych do usunięcia i unieszkodliwienia wyrobów i odpadów zawierających azbest.

Należy jednak podkreślić, że trwające obecnie negocjacje nad funduszami na lata 2021-2027 przyniosły jednoznaczne stanowisko Komisji Europejskiej odmawiające traktowania wydatków bezpośrednio związanych z unieszkodliwianiem czy też transportem odpadów zawierających azbest jako wydatki kwalifikowalne.

Stoi to w opozycji do wcześniejszych deklaracji poszczególnych instytucji europejskich, które stawiają nacisk na pozbycie się problemu azbestu do roku 2032. Tego typu podejście odnajduje odzwierciedlenie chociażby w Opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „UE bez azbestu” (2015/C 251/03), gdzie zapisano: „Priorytetem Unii Europejskiej powinno być całkowite usunięcie produktów zawierających azbest oraz usunięcie azbestu ze wszystkich miejsc, w których został zastosowany. Plany działania leżą w kompetencji państw członkowskich, ale UE powinna zapewnić koordynację. EKES zachęca UE do współpracy z partnerami społecznymi i innymi zainteresowanymi stronami na szczeblu europejskim, krajowym i regionalnym w celu opracowania planów działania w zakresie usuwania azbestu i gospodarowania nim oraz wymiany doświadczeń w tym względzie. Plany te powinny obejmować: kształcenie i informowanie; szkolenie funkcjonariuszy publicznych; szkolenia krajowe i międzynarodowe.

Komisja Europejska powinna rozważyć udostępnienie funduszy strukturalnych z wyraźnym przeznaczeniem na plany usuwania azbestu”.

Reasumując, realizacja przyjętego Programu, w określonych ramach czasowych, wciąż stanowi wyzwanie. Sprostanie temu wyzwaniu bez istotnego dedykowanego wsparcia finansowego nie będzie realne.

Otrzymują:

1. Pani Elżbieta Witek – Marszałek Sejmu RP
2. Pan Mateusz Morawiecki – Prezes Rady Ministrów
3. Zgromadzenie Ogólne Związku Województw RP